

EU LYHYESTI

Lisätietoa: eurooppatiedotus.fi
EU lyhyesti verkossa: julkaisut.um.fi

eurooppatiedotus.fi
Ulkoministeriö

Kuva: Minna Kurjenluoma

Sisältö

EU lyhyesti

ISBN 978-952-281-592-7

Julkaisija: Eurooppatiedotus, Ulkoministeriö

Paino: GRANO Oy 2018, Helsinki

Toimitus: Kirsi Crowley

Ulkoasu: Esa Ylä-Anttila

© Ulkoministeriön Eurooppatiedotus

ET-100029-FI EU lyhyesti

© Euroopan unioni 2018, Lähde: EP. Kuva: Mathieu CUGNOT

Kannen kuva:

Siiri Matinpuro (vas.), Alisa Røyttä ja Leo Haarnio voittivat Euroopan komission järjestämässä arvonnassa interrail-lipun junamatkalle Eurooppaan. Komissio on EU:n työhevonen ja panee toimeen unionin päätöksiä.

Nuorten matkustamisen tukemisen taustalla on Euroopan komission halu kasvattaa eurooppalaista identiteettiä ja torjua muukalaisvastaista populismia. Se jakoi 15 000 junalippua jäsenmaiden 18-vuotiaille kesällä 2018. 161 suomalaista pääsi matkaan.

“EU:n avulla minun on mahdollista matkustaa EU-maissa helposti ja ilman liiallista byrokratiaa. Tämä helpottaa suuresti matkustamista ja kynnys lähteä reissuun, vaikkapa yksin, ei ole niin suuri”, sanoo Puolan historiallisiin kohteisiin suuntaava Siiri Matinpuro.

Mikä on EU?	4
Kuinka EU syntyi?	6
Miten EU:hun liitytään?	8
Miten EU:sta erotaan?	9
Miten EU:ssa päätetään?	10
Eurooppa-neuvosto	10
Euroopan parlamentti	10
Euroopan komissio	12
Euroopan unionin neuvosto	12
Kartta ja EU maat	14
EU-tuomioistuin	16
Tilintarkastustuomioistuin	16
Euroopan keskuspankki	16
Suomen eduskunnan rooli EU:ssa	18
Mitä EU-jäsenyys maksaa?	20
EU-kansalaisen oikeudet	22
Miten euro toimii?	24
EU ja maailma	26

Mikä on EU?

Euroopan unioni on 28* eurooppalaisen valtion taloudellinen ja poliittinen liitto. Suomi liittyi unioniin vuoden 1995 alussa. Jäsenmaat ovat sopineet vapaaehtoisesti ja demokraattisesti yhteisistä, sitovista säännöistä. Säännöt on kirjattu perussopimuksiin. Perussopimuksissa on sovittu EU:n ja jäsenmaiden suhteista, päätöksenteosta, toimielimistä ja EU:n tavoitteista.

Jäsenmaat säätävät yhdessä lakeja asioista, joista on sovittu perussopimuksissa. Ne ovat siten luovuttaneet osan päätäntävallastaan EU:lle, vaikka ne ovat itsenäisiä valtioita. Jäsenmaat päättävät edelleen paljosta itse, muun muassa verotuksesta ja opetuksesta.

Sisämarkkinat

Euroopan unioni on sisämarkkina-alue, joka kiteytyy neljään liikkumisen vapauteen. Tavarat, pääoma, palvelut ja työvoima voivat liikkua jäsenmaasta toiseen ilman esteitä. Kansalaiset voivat matkustaa alueella ilman viisumia. Tavaroiden ja palvelujen myynnistä ei tarvitse maksaa rajanylitysmaksuja eikä niihin tarvitse hankkia lupia. EU-maiden kansalaiset saavat investoida vapaasti muihin jäsenmaihiin.

Unioni kehittää digitaalisia sisämarkkinoita, jotta tavara ja sisältö saadaan liikkumaan ilman kansallisia rajoituksia myös verkossa. EU haluaa muun muassa poistaa maarajoitukset ja vahvistaa kuluttajien oikeuksia EU-maiden välisessä verkkokaupassa. Euroopan parlamentti on jo sujuvoittanut matkpuhelimien käyttöä poistamalla kesäkuussa 2017 verkkovierailu- eli roamingmaksut. Verkon käytön turvallisuutta halutaan myös parantaa ja tekijänoikeuksia vahvistaa.

*Britannia on ilmoittanut eroavansa EU:sta maaliskuussa 2019.

Helsinki-Vantaan lentokentällä Schengen-maista saapuvien rajatarkastukset lopetettiin vuonna 2001. Passeja on tarkastettu vain tilapäisesti kansainvälisten tapahtumien turvajärjestelyjen takia. Schengen-alueen sisärajoilla passi tai henkilöllisyystodistus pitää esittää pyydettyä.

Schengenin sopimus avasi rajat

Schengen-alue tarkoittaa EU-maita, jotka ovat poistaneet rajatarkastukset yhteisillä rajoillaan. Alueeseen kuuluu 26 eurooppalaista maata. 22 EU-maan lisäksi sopimukseen kuuluvat Norja, Islanti, Sveitsi ja Liechtenstein. EU-maista Schengen-alueeseen eivät kuulu Iso-Britannia, Irlanti, Romania, Bulgaria, Kroatia eikä Kypros. Schengen-alueella matkailijan täytyy pyydettyä esittää passi tai kuvallinen henkilökortti. EU:n ulkopuolinen matkailija voi liikkua alueella yhteisen viisumin turvin.

Ahvenanmaa EU:ssa

Ahvenanmaan asemaan neuvoteltiin poikkeuksia, kun Suomi liittyi EU:hun vuonna 1995. Ns. Ahvenanmaan protokolla turvaa alueen itsehallinnon ja kotiseutuoikeuteen liittyvän omistusoikeuden.

EU:n päätökset vaativat Ahvenanmaalla maakuntapäivien hyväksynnän, jos ne koskevat maakunnan toimivaltaan kuuluvia asioita.

Ahvenanmaalla ei sovelleta EU:n arvonlisäverolakeja, joten se voi jatkaa tax free -kauppaa Suomen ja Ruotsin välisillä lautoilla.

3 kk

aika, jonka voit enintään oleskella toisessa EU-maassa.

Voit asua pidempään, jos sinulla on oleskelumaassa

- työpaikka tai yritys
- opiskelupaikka
- riittävä varallisuus ja sairausvakuutus

Kuva: Vastavalo, Kalevi Tuohimaa

Kuinka EU syntyi?

Euroopan unioni syntyi talouden ja rauhan liitoksi 1900-luvun kahden tuhoisan maailmansodan raunioille. Näissä sodissa oli kuollut miljoonia eurooppalaisia ja Euroopan talous oli romahtanut. Uuden yhteisön perustajat uskoivat, että talousyhteistyö veisi mailta sotimishalun ja ne luopuisivat asevarustelusta.

Euroopan hiili- ja teräsyhteisö

Ranskalainen virkamies Jean Monnet ehdotti Ranskan ulkoministerille Robert Schumanille, että entiset sotaviholliset Ranska ja Saksa yhdistäisivät hiili- ja teräsvaransa. Asetuotannossa käytetty teräs kanavoitaisiin talousyhteistyön välineeksi.

Schumanin aloitteesta Ranska, Saksa, Alankomaat, Belgia, Italia ja Luxemburg perustivat Euroopan hiili- ja teräsyhteisön vuonna 1952. Aloitteen tekopäivää 9. toukokuuta 1950 juhliitaan joka vuosi Eurooppa-päivänä.

ETY ja Euratom

Vuonna 1958 yhteisö laajensi yhteistyötään ison harppauksen kaupan ulkopuolelle. Jäsenmaat perustivat Rooman sopimuksella Euroopan talousyhteisön (ETY) ja Euroopan atomienergiayhteisön (Euratom).

ETY:n päämääränä oli tulliliitto ja asteittain toteutettavat yhteismarkkinat. Jo silloin tavoitteena oli, että työvoima voi liikkua vapaasti. Maatalouden, liikenteen ja tiettyjen talousalojen politiikat päätettiin yhtenäistää. Euratomin tehtävä oli puolestaan kehittää ydinenergian rauhanomaista tutkimusta ja käyttöä.

Vuoden 1967 sulautumissopimuksella perustettiin Euroopan yhteisö, johon EHTY, ETY ja Euratom sulautettiin.

© Euroopan unioni 1994, kuva: Guyaux Jean

Laajentuminen ja sisämarkkinat

Euroopan yhteisö laajeni nopeasti 1970- ja 1980-luvuilla. Silloin jäseniksi liittyivät Iso-Britannia, Irlanti, Tanska, Kreikka, Espanja ja Portugali.

Talouden tiivistäminen jatkui. Unioni päätti luoda sisämarkkina-alueen Euroopan yhtenäisasiakirjalla vuonna 1987.

Maastrichtin sopimus vuonna 1993 teki Euroopan yhteisöstä Euroopan unionin. Yhteistyö laajeni taloudesta myös poliittiseksi. Se ulottui ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan sekä oikeus- ja sisäasioihin. Samalla perustettiin talous- ja rahaliitto EMU, jonka haluttiin etenevän kolmessa vaiheessa euron käyttöönottoon.

Suomi jäseneksi

Suomi, Ruotsi ja Itävalta liittyivät EU:n jäseniksi vuoden 1995 alussa.

Sen jälkeen Amsterdamin sopimus (1999), Nizzan sopimus (2003) ja Lissabonin sopimus (2009) keskittyivät uusimaan unionin toimielimiä ja päätöksentekoa, jotta EU voi vastata globaaleihin haasteisiin ja hyväksyä uusia jäsenmaita. 2000-luvulla jäseneksi on liittynyt 12 maata.

Valtiosihteeri Veli Sundbäck, ulkomaankauppaministeri Pertti Salolainen, pääministeri Esko Aho ja ulkoministeri Heikki Haavisto allekirjoittivat Suomen EU-jäsenyys-sopimuksen Korfulla 24.6.1994.

Miten EU:hun liitytään?

EU:hun haluavan maan täytyy täyttää jäsenyys ehdot, joista EU-maiden johtajat eli Eurooppa-neuvosto päättivät Maastrichtin sopimuksessa. Jäsenyys ehtoja kutsutaan Kööpenhaminan kriteereiksi.

Poliittisina ehtoina ovat vakaat instituutiot, joiden avulla valtio voi noudattaa vapauden, demokratian, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltion periaatteita.

Taloudellisilla ehdoilla tarkoitetaan toimivaa markkinataloutta, joka kestää kilpailun ja markkinavoimien paineet.

Oikeudellisina kriteereinä jäsenedokkaan täytyy hyväksyä koko EU-lainsäädäntö sekä sitoutua talous- ja rahaliitto EMUun.

Jotkut maat ovat sopineet EU:n kanssa poikkeusehdoista. Muun muassa Iso-Britannia, Tanska ja Ruotsi jättäytyivät rahaliiton ulkopuolelle.

Uusien jäsenmaiden liittymistä kutsutaan EU:n laajentumiseksi.

Ehdokasmaa hakee jäsenyyttä Eurooppa-neuvostolta. Euroopan komissio arvioi hakijan edellytykset. Ehdokasmaan edessä on pitkä neuvottelu, jossa hakijan täytyy muokata oma lainsäädäntönsä EU:n vaatimusten mukaiseksi.

Tällä hetkellä (vuonna 2018) EU:n jäsenedokasmaita ovat Albania, Makedonia, Montenegro, Serbia ja Turkki.

EU-MAAT LIITTYMISJÄRJESTYKSESSÄ

1951	1973	1981	1986	1995	2004	2007	2013
Alankomaat	Irlanti	Kreikka	Espanja	Itävalta	Kypros	Bulgaria	Kroatia
Belgia	Iso-Britannia		Portugali	Ruotsi	Latvia	Romania	
Italia	Tanska			Suomi	Liettua		
Luxemburg					Malta		
Ranska					Puola		
Saksa					Slovakia		
					Slovenia		
					Tšekki		
					Unkari		
					Viro		

Schengen-maa

Kroatia on EU:n tuorein jäsenmaa. Se liittyi Euroopan unioniin vuonna 2013.

Iso-Britanniassa suhtautuminen EU-eroon on ollut riitaisaa. Brexit-neuvottelut ovat pysyneet lehdistössä kestoaiheena. The Timesin pilapiirros 20.7.2018 kuvaa pelkoa siitä, että Britannia eroaa EU:sta ilman erosopimusta. Tämä voisi vaikeuttaa kauppaa ja liikkumista EU:n ja Britannian välillä.

Miten EU:sta erotaan?

Jäsenmaa voi erota EU:sta. Lissabonin sopimuksen artikla 50:n mukaan jäsenvaltion pitää ilmoittaa erostaan Eurooppa-neuvostolle. Siitä alkaa kaksi vuotta kestävä eroprosessi, jonka aikana EU neuvottelee jäsenvaltion kanssa eromenettelystä ja tulevista suhteista EU:hun. Ellei sopimusta saada aikaan, ero tulee voimaan kahden vuoden kuluttua eroilmoituksesta.

Iso-Britannia ilmoitti ensimmäisenä jäsenmaana eroavansa EU:sta. Pääministeri Theresa May allekirjoitti erokirjeen, joka toimitettiin Eurooppa-neuvostolle maaliskuussa 2017.

Britannian EU-eron eli brexitin neuvottelut ovat olleet vaikeat ja suhtautuminen EU-jäsenyyteen on jakanut kansaa. 52 prosenttia briteistä äänesti brexitin puolesta ja 48 prosenttia vastusti sitä kansanäänestyksessä vuonna 2016.

Monissa EU-maissa on EU-kriittisiä puolueita, joista jotkut ovat nousseet valtaan. Eurooppalaisia huolestuttaa EU:ssa eniten siirtolaisuus, terrorismi ja talous. Vuoden 2018 Eurobarometrin mukaan 42 prosenttia EU-kansalaisista luottaa unioniin. Tämä on enemmän kuin luottamus kansallisiin hallituksiin ja parlamentteihin, joihin luottaa keskimäärin 34 prosenttia EU:n asukkaista. Pienintä luottamus EU:hun oli Kreikassa ja Britanniassa. Suomalaisten luottamus oli kahdeksanneksi suurinta.

Miten EU:ssa päätetään?

EU:n itsenäiset jäsenvaltiot ovat luovuttaneet osan päätäntävalloistaan yhteisille EU-instituutioille perussopimusten mukaisesti. Valtioiden päätävät yhdessä demokraattisesti asioista, joilla on merkitystä koko unionin alueella. EU:n päätöksentekokoneistossa ovat lakia säätävä, toimeenpaneva ja maiden hallituksia edustavat instituutiot.

Eurooppa-neuvosto

Eurooppa-neuvosto on EU:n korkeimman tason toimeenpaneva, jossa EU-maiden johtajat päättävät unionin yhteisestä poliittisesta linjasta. Neuvostoon kuuluvat myös EU:n ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja ja Euroopan komission puheenjohtaja. Neuvosto valitsee pysyvän puheenjohtajan, jota kutsutaan myös EU-presidentiksi. Tämän toimikausi on 2,5 vuotta.

Eurooppa-neuvosto kokoontuu huippukokouksiin yleensä neljä kertaa vuodessa. Suomea edustaa pääministeri.

Eurooppa-neuvosto päättää EU:n politiikan suunnasta, mutta se ei säädä lakeja. Se määrittelee yleisen poliittisen ohjelman sekä EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan. Se myös nimeää ja valitsee Euroopan keskuspankin ja Euroopan komission johtajat. Eurooppa-neuvosto tekee päätöksensä yleensä konsensuksella. Joissain tapauksissa päätös tehdään määränemmistöllä. Vain valtionjohtajat saavat äänestää.

Euroopan parlamentti

Euroopan parlamentti (EP) edustaa EU-kansalaisia. Kansalaiset valitsevat edustajat eli mepit suoralla vaalilla joka viides vuosi. Jäsenmaiden puolueet asettavat yleensä ehdokkaat. Euroopan parlamentissa valitut liittyvät EP:n poliittisiin ryhmiin. Meppien valitsemien EU:n päätöksenteossa on kasvanut vuosikymmenten kuluessa perussopimusten päätöksillä.

EP:ssä on 751 edustajaa (2019), mutta määrä vähenee brexitin jälkeen.

Euroopan parlamentin toimipaikat ovat Strasbourgissa Ranskassa, Brysselissä Belgiassa ja Luxemburgissa.

Euroopan parlamentti hyväksyy Euroopan komission ehdottamaa lainsäädäntöä valtaosin yhdessä ministerineuvoston kanssa ns. yhteispäätösmenettelyllä. Se voi pyytää Euroopan komissiota esityksiä lainsäädännönä. EP valitsee komission puheenjohtajan Eurooppa-neuvoston ehdotuksesta ja hyväksyy puheenjohtajaehdokkaan valitsemat komissaarit. EP voi erottaa komission epäluottamuslauseella.

Euroopan parlamentti päättää talousarviosta yhdessä neuvoston kanssa ja hyväksyy EU:n talousarvion käytön. Se päättää kansainvälisistä sopimuksista ja EU:n laajentumisesta. Se keskusteleekin Euroopan keskuspankin kanssa rahapolitiikasta ja valvoo myös EU:n toimielimiä.

Euroopan parlamentti voi aloittaa tutkinnan kansalaisten vetoomusten perusteella.

Tullitarkastaja Jari Kortelainen tarkastaa polkupyörän merkin ja rungon numeron ja alkuperätodistuksen. Suomen Polkupyörätukku Oy:n tuotepäällikkö Jari Hiltunen esittelee maahantuomiaan polkupyöriä.

EU:n päätökset vaikuttavat tullen ja kaupan arkeen. Euroopan parlamentti ja ministerineuvosto hyväksyivät Euroopan komission ehdottamat polkumyynnitullit suojelemaan EU:n tuottajia markkinoita vääristelevältä hinnoittelulta. Kiinalaisille sähköpolkupyörille on asetettu 80 prosentin haittatulli.

Polkumyynnitullit suojaavat myös Polkupyörätukun omien pyörien tuontia. EU:n edustajat ovat tarkastaneet ja hyväksyneet tukun käyttämät neljä tehdasta Indonesiassa. EU näkyy Jari Hiltusen työssä myös tullilupien haussa. Pyörien osia lähetetään EU:sta tehtaalle Indonesiaan ja valmiit pyörät tuodaan Suomeen. "EU:n vaatimukset eivät aiheuta enää lisätyötä, mutta pitävät hereillä", kertoo Hiltunen.

Kuva: Kirsä Tuura

Euroopan komissio

Euroopan komissio on EU:n toimeenpaneva elin. Brysselissä toimiva komissio ei aja yksittäisten valtioiden etuja vaan sen pitäisi olla poliittisesti riippumaton ja ajaa koko EU:n etua.

EU-maiden johtajat ehdottavat parlamentille komission puheenjohtajaehdokasta EU-parlamenttivaalien tuloksen perusteella. Parlamentti hyväksyy ehdokkaan enemmistäänestyksellä. Puheenjohtajaehdokas valitsee komissaariehdokkaat jäsenmaiden ehdotusten perusteella. Parlamentti äänestää ehdokkaiden hyväksynnästä. Eurooppa-neuvosto tekee nimityspäätöksen määräenemmistöllä.

Komissio tekee esitykset uudeksi lainsäädännöksi. Se valvoo yhdessä EU:n tuomioistuimen kanssa, että jäsenmaat noudattavat EU:n lainsäädäntöä.

Komissio hallinnoi EU:n varainkäyttöä ja laatii talousarvion parlamentin ja neuvoston hyväksyttäväksi.

Komissio edustaa Euroopan unionin jäsenmaita kansainvälisesti. Se neuvottelee muun muassa kauppasopimuksista EU:n puolesta. EU:ta edustaa ulkosuhteissa ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja, joka on yksi komission varapuheenjohtajista.

Euroopan unionin neuvosto

Euroopan unionin neuvosto eli ministerineuvosto on EU:n tärkein päättävä elin. Jäsenmaiden ministerit päättävät neuvostossa EU-laeista. Kukin jäsenmaa voi ajaa omaa etuaan.

Neuvosto tekee päätökset enimmäkseen määräenemmistöllä. Jäsenmaiden äänimäärä riippuu asukasluvusta. Ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, veropolitiikkaa ja puolustusta koskevat päätökset tehdään yksimielisesti. Suomessa ministerin edellytetään hankkivan valtuutus eduskunnalta, ennen kuin hän tekee sitovan päätöksen Suomen puolesta EU:n ministerineuvostossa.

Lainsäädännön lisäksi neuvosto hyväksyy EU:n vuotuisen talousarvion yhdessä Euroopan parlamentin kanssa. Se tekee unionin puolesta kansainvälisiä sopimuksia, nimittää tilintarkastustuomioistuimen, Euroopan talous- ja sosiaalikomitean sekä alueiden komitean jäsenet. Se voi vaikuttaa myös talouspolitiikkaan sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan.

Jokainen jäsenmaa toimii vuorollaan Euroopan unionin neuvoston puheenjohtajana kuuden kuukauden ajan valmistellen kokousten työjärjestyksen ja johtaen istuntoja.

Suomi on toiminut EU:n puheenjohtajana vuosina 1999 ja 2006. Seuraavan kerran Suomi ottaa puheenjohtajuuden heinäkuussa 2019.

Kallion lukiossa opiskeleva Alisa Röyttä voitti verkkokilpailussa Euroopan komission jakaman ilmaisen interrail-lipun kesällä 2018. ”Aivan uskomaton mahdollisuus, mitä ei voinut jättää väliin”, hän iloitsi.

Alisa Röyttä suuntaa pitkään haaveissa olleeseen Pariisiin ja Prahaan tutustumaan uusiin ihmisiin. ”Se on tärkeää, sillä heidän avullaan oppii ymmärtämään muita kulttuureja ja uusia näkökulmia”, Alisa uskoo.

Interrail-projektin avulla Euroopan komissio haluaakin kasvattaa eurooppalaista yhteishenkeä. Nuorten matkustamisen tukemisen taustalla on Euroopan komission halu kasvattaa eurooppalaista identiteettiä ja torjua muukalaisvastaista populismia. Euroopan komissio kustansi kesällä 2018 lippuja 12 miljoonaa eurolla ja lupasi lisää tulevana vuosina.

Kuva: Kirsä Tuura

EUROOPPA 2018

EUROOPAN UNIONI

ESPAÑA (ES)
505 944 km²
46,53 miljoonaa as.
Madrid

ITÄVALTA (AT)
83 879 km²
8,77 miljoonaa as.
Wien

LATVIA (LV)
64 573 km²
1,95 miljoonaa as.
Riika

PORTUGALI (PT)
92 226 km²
10,31 miljoonaa as.
Lissabon

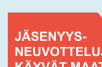
RUOTSI (SE)
438 574 km²
10,00 miljoonaa as.
Tukholma

SUOMI (FI)
338 440 km²
5,50 miljoonaa as.
Helsinki

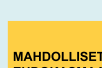
VIRO (EE)
45 227 km²
1,32 miljoonaa as.
Tallinna

MONTENEGRO (ME)
13 812 km²
0,62 miljoonaa as.
Podgorica

ALBANIA (AL)
28 748 km²
2,89 miljoonaa as.
Tirana

BOSNIA-HERZEGOVINA (BA)
51 197 km²
3,51 miljoonaa as.
Sarajevo

ALANKOMAAT (NL)
41 540 km²
17,08 miljoonaa as.
Amsterdam

IRLANTI (IE)
69 797 km²
4,77 miljoonaa as.
Dublin

KREIKKA (EL)
132 049 km²
10,76 miljoonaa as.
Ateena

LIETTUA (LT)
65 286 km²
2,85 miljoonaa as.
Vilna

PUOLA (PL)
312 679 km²
37,97 miljoonaa as.
Varsova

SAKSA (DE)
357 376 km²
82,80 miljoonaa as.
Berliini

TANSKA (DK)
42 924 km²
5,75 miljoonaa as.
Kööpenhamina

BELGIA (BE)
30 528 km²
11,37 miljoonaa as.
Bryssel

ISO-BRITANNIA (UK)*
248 536 km²
65,81 miljoonaa as.
Lontoo

KROATIA (HR)
56 594 km²
4,15 miljoonaa as.
Zagreb

LUXEBURG (LU)
2 586 km²
0,59 miljoonaa as.
Luxemburg

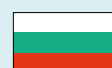
RANSKA (FR)
633 187 km²
67,02 miljoonaa as.
Pariisi

SLOVAKIA (SK)
49 035 km²
5,44 miljoonaa as.
Bratislava

TŠEKKI (CZ)
78 868 km²
10,58 miljoonaa as.
Praha

BULGARIA (BG)
110 370 km²
7,10 miljoonaa as.
Sofia

ITALIA (IT)
302 073 km²
60,59 miljoonaa as.
Rooma

KYPROS (CY)
9 251 km²
0,85 miljoonaa as.
Nikosia

MALTA (MT)
315 km²
0,44 miljoonaa as.
Valletta

ROMANIA (RO)
238 391 km²
19,64 miljoonaa as.
Bukarest

SLOVENIA (SI)
20 273 km²
2,07 miljoonaa as.
Ljubljana

UNKARI (HU)
93 011 km²
9,80 miljoonaa as.
Budapest

SERBIA (RS)
77 474 km²
7,04 miljoonaa as.
Belgrad

MAKEDONIA (MK)
25 713 km²
2,07 miljoonaa as.
Skopje

KOSOVO (KV)
10 887 km²
1,77 miljoonaa as.
Pristina

Euroopan unionin tuomioistuin

EU:n tuomioistuin valvoo lainsäädännön noudattamista EU:ssa ja ratkaisee riitoja. Tuomioistuin tulkitsee EU-lainsäädäntöä ja varmistaa päätöksillään, että jäsenmaat soveltavat lakia samalla lailla. Tuomioistuin voi tutkia, hoitavatko jäsenvaltiot ja instituutiot tehtävänsä. Se ratkaisee riitoja, joissa ovat mukana jäsenvaltiot, EU:n toimielimet, yksityishenkilöt tai yritykset.

Euroopan komissio voi nostaa kanteita jäsenmaita vastaan. Jäsenmaiden tuomioistuimet voivat pyytää Euroopan unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua EU-lakien tulkinnasta. Jäsenmaiden täytyy noudattaa tuomioistuimen tulkintaa.

Tuomioistuin on päättänyt muun muassa, että internetin hakukoneiden on poistettava EU-kansalaista koskevat tiedot verkosta, jos tämä pyytää sitä. Se on päättänyt myös, että samaa sukupuolta olevilla aviopareilla on samat asumisoikeudet koko EU:n alueella, liikennevakuutuksen hintaa ei voi määritellä sukupuolen mukaan ja lentoyhtiöiden täytyy korvata matkustajille lennon viivästyksestä.

Tilintarkastustuomioistuin

Luxemburgissa toimiva tilintarkastustuomioistuin valvoo, että EU:n varoja käytetään moitteettomasti. Tilintarkastustuomioistuin tutkii EU:n rahavaroja käsittelevien tahojen tilit ja tekee tilintarkastuskertomuksen joka vuosi.

Tilintarkastustuomioistuin on riippumaton elin. Siihen kuuluu yksi jäsen jokaisesta jäsenmaasta. Jäsenten toimikausi on kuusi vuotta. Jäsenmaat ehdottavat itse edustajaansa. Eurooppa-neuvosto nimittää jäsenet kuultuaan Euroopan parlamenttia.

Euroopan keskuspankki

Euroopan keskuspankki perustettiin vuonna 1998. Sen tehtävänä on hallinnoida euroa. EKP vaikuttaa markkinoihin rahapolitiikallaan, muun muassa päätöksillään korkotasosta.

EKP määrittelee ohjauskoron, jolla se lainaa rahaa pankeille. EKP valvoo hintojen vakautta eli torjuu inflaatiota määräämällä euroalueen korkotason. Se valvoo myös rahoitusjärjestelmän, muun muassa pankkien vakautta. EKP tekee yhteistyötä koko EU:n kansallisten keskuspankkien kanssa ja erikseen euroalueen 19 maan keskuspankkien kanssa.

Suomen Pankki osallistuu eurojärjestelmän maana yhteisen rahapolitiikan valmisteluun ja päätöksentekoon. Sen pääjohtaja istuu Euroopan keskuspankin neuvostossa. Neuvosto määrittelee euroalueen rahapolitiikan ja korot, joilla liikepankit voivat lainata rahaa keskuspankilta.

Anni Hyvärinen ja tytär Hilma ottivat osaa kesällä 2018 Helsingissä Pride-kulkueeseen sateenkaari-perheiden oikeuksien puolesta. Euroopan tuomioistuin on tukenut samaa sukupuolta olevien pariskuntien oikeuksia. Se on linjannut, että samaa sukupuolta olevilla pariskunnilla on yhtäläiset oikeudet koko EU:n alueella. Heitä ei voi syrjiä maahanmuutossa.

Kuva: Kirsi Tuura

Suomen eduskunnan rooli EU:ssa

Eduskunnalla on merkittävä asema Suomen EU-päätöksissä. Suuri valiokunta käsittelee EU-asiat. Suomalaisen ministerin on haettava mandaatti eduskunnalta eli noudatettava suuren valiokunnan kantaa EU:n ministerineuvoston kokouksessa. Suuri valiokunta pyytää lausuntoja erikoisvaliokunnilta ja kuulee yhteiskunnan eri tahoja. Ulko- ja turvallisuuspoliittiset asiat käsitellään ulkoasianvaliokunnassa.

Hallituksen EU-ministerivaliokunta sopii kokouksissaan Suomen toimintalinjoista kaikissa Euroopan unionin neuvoston kokouksissa. Ministerivaliokuntaa johtaa pääministeri. Pääministeri pyytää päätöksille mandaatin eduskunnan suurelta valiokunnalta.

Suomen pysyvä EU-edustusto pitää huolta Suomen eduista Brysselissä. Se valmistelee Suomen hallituksen ohjeistamana EU-asioita Euroopan unionin neuvoston kokouksiin.

Kuva: Christian Creutz, © Euroopan unioni 2017 - Lähde: EP

Neuvostot

Eurooppa-neuvosto

= EU-maiden johtajien kokoukset

Euroopan unionin neuvosto

= EU-maiden ministerien kokoukset

Euroopan neuvosto

= eurooppalainen yhteistyö- ja ihmisoikeusjärjestö

Euroopan parlamentti on kokoontunut kuulemaan Euroopan komission puheenjohtajan puhetta Strasbourgissa syyskuussa 2017. Vuosittainen EU:n tilaa käsittelevä puhe on komission näkemys unionin kuluneen vuoden saavutuksista ja tulevista haasteista.

Mitä EU-jäsenyys maksaa?

Euroopan unionin kustannukset ovat tunteita herättävä puheenaihe. Viime vuosina EU:n jäsenmaksu on vaihdellut 50–200 euron välillä jokaista suomalaista kohden.

EU:ssa nettomaksajia ovat ne valtiot, jotka maksavat jäsenmaksuja enemmän kuin saavat rahoitusta EU:lta. Nettosaajat taas saavat enemmän tukia kuin maksavat jäsenmaksuja. Suomi on ollut nettomaksaja vuodesta 2001 lähtien.

Suomalaiset maksoivat EU:lle 54 euroa asukasta kohden vuonna 2016. Nettomaksu oli laskenut jyrkästi lähes puoleen eli 294 miljoonaan euroon edellisestä vuodesta. Näin Suomi oli Italian ohella pienin nettomaksaja suhteessa bruttokansantuloon v. 2016.

Maksu vaihtelee muun muassa rahoitushankkeiden toteutumisen aikataulun takia. Vuonna 2016 Suomi maksoi EU-maksua 1,8 miljardia euroa mutta sai 1,5 miljardin euron arvosta tukia muun muassa liikennehankkeisiin, maataloustukiin, korkeakoulutukseen, turvallisuuteen ja maahanmuutosta aiheutuviin kustannuksiin.

Saksa, Ranska ja Ruotsi olivat suurimmat nettomaksajat suhteessa bruttokansantuloon vuonna 2016. Eniten nettotukea samana vuonna saivat Bulgaria, Romania ja Unkari.

Kuva: Kirsi Tuura

EU:n budjetti

EU:n talousarvio eli budjetti nousi 160 miljardiin euroon vuonna 2018. Budjetin täytyy pysyä alle 1,2 prosentissa jäsenmaiden yhteisestä bruttokansantuotteesta.

EU:n tulot kertyvät jäsenmaiden maksamista bruttokansantuotteeseen ja arvonlisäveropohjaan perustuvista maksuista ja EU:n ulkopuolelta tulevien tavaroiden tullimaksuista.

Tiesitkö, että suomalainen kuluttaa vuodessa enemmän rahaa kahviin kuin EU-jäsenmaksuun?

Iso kuppi kahvia maksaa torikahvilassa noin kaksi euroa. Sillä maksoi kaksi viikkoa EU-jäsenyyttä per henkilö vuonna 2016.

EU-tukien osuus maanviljelijä Tommi Hasun luomumaatilan liikevaihdosta vaihtelee kolmanneksesta puoleen. Hasu harjoittaa kiertotaloutta. 70 emolehmää ja vasikat syövät nurmea ja tuottavat lantaa viljelyyn. Tilalla kasvaa ohraa, kauraa, hernettä ja nurmea.

Hasu kertoo, että EU-tuet pelastavat viljelijän katovuodelta ja vähentävät viljelyn riskiä. Tukien avulla ruoan hintaa halutaan pitää matalalla. Hasu toimisi mieluiten ilman tukia markkinaehtoisesti. "Mieluummin ottaisin rahan tuotteen myynnistä kuin tukea, joka vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen viljelijöistä", sanoo Hasu. Hän viittaa maataloustukien arvosteluun.

Mitä oikeuksia EU-kansalaisella on?

Perusoikeudet

EU-kansalaisen perusoikeudet on määritelty Lissabonin sopimuksessa. Perusoikeuskirjassa ovat muun muassa ihmisoikeuksiin, vapauksiin, tasa-arvoon, yhteisvastuuseen ja lain käyttöön liittyvät oikeudet.

Liikkumisvapaus

EU-kansalainen voi liikkua ja oleskella vapaasti ilman viisumia kolmen kuukauden ajan jäsenmaissa sekä Euroopan talousalueeseen (ETA) kuuluvissa Norjassa, Islannissa, Sveitsissä ja Liechtensteinissa. Tämän jälkeen EU-kansalaisen pitää rekisteröityä maahan ja osoittaa voivansa rahoittaa oleskelunsa maassa.

Äänestysoikeus

Kansalainen saa äänestää kunnallisvaaleissa ja Euroopan parlamentin vaaleissa EU-maassa, jossa hän asuu vakinaisesti. Hän voi myös asettua ehdolle Euroopan parlamentin vaaleissa.

Oikeus sairaanhoitoon

Kansalaisilla on oikeus sairaanhoitoon EU-maissa, Islannissa, Liechtensteinissa, Norjassa ja Sveitsissä. Tilapäisesti maassa oleskeleva EU-kansalainen saa välttämätöntä hoitoa samoilla ehdoilla kuin kyseisen maan kansalaiset esittämällä eurooppalaisen sairaanhoitokortin. Kortin saa Suomessa ilmaiseksi Kelasta. Vakituiseksi toiseen EU-maahan muuttava henkilö saa sairaanhoitoa rekisteröitymällä uuden asuinmaan sairausvakuutuslaitokseen.

Kansalaisaloiteoikeus

EU:n kansalaiset voivat pyytää kansalaisaloitteella Euroopan komissiota tekemään lakiesityksen aiheesta, jossa EU:lla on päätäntävaltaa. Kansalaisaloite vaatii miljoonan EU-kansalaisen tuen vähintään seitsemästä jäsenmaasta. Joka jäsenmaasta vaaditaan tietty vähimmäismäärä allekirjoittajia.

Vetoomus ja kantelu

EU-kansalainen voi tehdä vetoomuksen Euroopan parlamentille EU:n toimialaan kuuluvasta asiasta, jolla on suora yhteys vetoomuksen tekijään. Asia voi koskea yleistä tai yksityistä etua. EU-kansalainen voi myös tehdä kantelun Euroopan oikeusasiamiehelle hallinnollisesta epäkohdasta EU:n toimielimessä tai laitoksessa.

Kuluttajan oikeudet

Unioni on yhtenäistänyt kuluttajan oikeuksia, mutta työ ei ole vielä valmis, etenkin verkko-kaupassa. EU velvoittaa muun muassa jäsenmaiden lentoyhtiöt korvaamaan matkustajille lennon peruuntumisen tai matkatavaroiden katoamisen EU-alueen sisäisillä lennoilla. EU on määrännyt myös enimmäishinnan matkapuhelimen käytölle toisessa EU-maassa. Euroopan kuluttajakeskus opastaa kuluttajaa tämän oikeuksista kaupanteossa EU:ssa.

Italialainen Edoardo Galimberti tutki kolmen kuukauden ajan sosiaalisen median verkostoja Aalto-yliopistossa osana tohtorintutkimuksen tutkimustyötään. EU:n Horisontti 2020 -ohjelma mahdollisti siirron Torinon yliopiston tietojenkäsittelytieteen laitokselta Helsinkiin. EU on myös Helsingin yliopiston merkittävin kansainvälinen tutkimusrahoittaja.

“EU:n tuki oli ratkaisevan tärkeää, ei vain vapaan liikkumisen takia vaan myös tutkimuksen mahdollistajana. Muutoin olisi ollut vaikea edes aloittaa työtä.”, Galimberti tuumaa.

Edoardo Galimberti opiskeli Barcelonassa maisterin opintojen aikana. Vapaa liikkuvuus ja EU:n tuki mahdollistavat myös tuhansien suomalaisten opiskelijoiden vaihto-opinnot joka vuosi. EU rahoittaa Erasmus-opiskelijavaihtoa jäsenmaissaan vuosina 2014-2020 liki 15 miljardilla eurolla.

Kuva: Kirsi Tuura

Miten euro toimii?

Euroopan unionin yhteisvaluutta euro on käytössä 19 EU:n jäsenmaassa. Nämä maat kuuluvat Euroopan talous- ja rahaliitto EMUun. Suomi vaihtoi valuuttansa markan euroon ensimmäisten kahdentoista EU-maan joukossa. Käteisraha otettiin käyttöön vuoden 2002 alussa.

Eurooppa-neuvosto päättää jäsenmaan liittymisestä euroon komission suosituksesta. Komissio kuulee ensin parlamentin kannan.

Euroon liittymisen ehdot

Euroon liittymisen ehtoja kutsutaan konvergenssikriteereiksi eli Maastrichtin kriteereiksi. Valtioiden pitää noudattaa Euroopan vakaus- ja kasvusopimusta, joka määrittelee julkista taloutta koskevat yhteiset säännöt.

Taloudelliset ehdot koskevat hintojen vakautta, julkisen talouden alijäämää, valuuttakurssin vakautta ja korkoja.

Hintoja pidetään vakaana, jos inflaatio ei nouse 1,5 prosenttia korkeammaksi kuin kolmessa hinnoiltaan vakaimmassa jäsenmaassa. Julkisen talouden alijäämän pitää pysyä alle kolmessa prosentissa bruttokansantuotteesta ja julkinen velka ei saa ylittää 60 % bkt:sta. Maan valuuttakurssia seurataan valuuttakurssimekanismissa ja pitkän aikavälin korot eivät saa nousta yli 2 prosenttiyksikköä korkeammalle kuin vakaimmissa jäsenmaissa.

Euron haasteet

Monet euroon liittyneet maat eivät noudattaneet vaadittuja ehtoja. Useassa maassa muun muassa valtionvelka on korkeampi kuin Maastrichtin sopimus edellyttää.

Euroalueen suurin haaste on ollut Kreikan talouskriisi, joka koetteli euroalueen ja EU:n yhteistyötä. Kreikan kriisin kaltaisen tilanteen välttämiseksi EU on tiukentanut lainsäädäntöään.

Sixpack-lainsäädäntö (viisi asetusta ja yksi direktiivi) antaa Euroopan komissiolle vallan valvoa jäsenmaiden taloustilannetta sekä kilpailu- ja työmarkkinapolitiikkaa. Jäsenmaa voi saada sakkoja, jos se jatkuvasti rikkoo euron ehtojen kattorajoja.

EU:n talous ja rahaliitossa olevat maat pyrkivät kohti pankkiunionia, jossa pankkien toimintaa valvottaisiin EU-tasolla. Näin halutaan estää muun muassa pankkien kaatuminen EU-kansalaisten kustannuksella. Etenemistä hidastaa muun muassa erot jäsenmaiden pankkien vakaudessa.

Euromaat

Alankomaat
Belgia
Espanja
Irlanti
Italia
Itävalta
Kreikka
Kypros
Latvia
Liettua

EU-maat, jotka eivät käytä euroa

Bulgaria
Iso-Britannia
Kroatia
Puola
Romania
Ruotsi
Tanska
Tšekki
Unkari

EU:n ulkopuoliset maat ja alueet, jotka käyttävät euroa

Monaco
San Marino
Vatikaanivaltio
Andorra
Montenegro
Kosovo
Guadeloupe
Ranskan Guayana
Martinique
Mayotte
Réunion
Saint-Pierre Miquelon
Ranskan eteläiset ja antarktiset alueet

Kuva: Kirsi Tuura

Suvi Tiensuu ja Tomi Tervo rakentavat hartiapankilla ja euriboriin sidotulla asuntolainalla. Nuoren perheen talo nousee Vesivehmaalle kauniiseen maalaismaisemaan. Pihalla riittää leikkitilaa parivuotiaalle tyttärelle.

12 kuukauden euriboriin sidottu laina oli luonteva valinta. Tomi Tervon mukaan paljon muuta ei euroon sidotussa maassa oikeastaan ole edes tarjolla. EU ei silti tule automaattisesti mieleen lainan korkoja ajatellessa, vaikka Euroopan keskuspankin määrittelemä ohjauskorko vaikuttaakin euriboriin, joka on euromaiden yhteinen viitekorko. Euroopan keskuspankki pyrkii rahapolitiikallaan kuten korkojen määrittelyllä hintavakauteen. "Ei tarvitse joka päivä jännittää, muuttuuko korko. Pienet asiat eivät heilauta euriboria. Täytyy olla valtava muutos, jotta jotain tapahtuu", Tervo miettii lainan korkoa.

EU ja maailma

Ulkopolitiikka

Euroopan unioni pyrkii olemaan yhdessä vahvempi kuin yksittäiset valtiot harjoittamalla yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Jäsenmaat vastaavat omasta ulkopoliittisesta, mutta ne noudattavat yhteisesti tehtyjä päätöksiä. Yhteisen ulkopoliittikan tavoitteina ovat muun muassa turvallisuus, rauha ja ihmisoikeudet. EU pyrkii neuvottelevaan diplomatiaan, mutta se on myös muun muassa asettanut yhteisesti pakotteita Pohjois-Koreaa ja Venäjää vastaan.

Ulkopolitiikan suuret linjat vedetään Eurooppa-neuvostossa. Päätökset vaativat kaikkien EU-maiden hyväksynnän. Ulkosuhteita johtaa Eurooppa-neuvoston valitsema ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja yhdessä ulkosuhdehallinnon kanssa. Hän edustaa Euroopan unionia kansainvälisissä tapaamisissa ja suhteissa ulkopuolisiin valtioihin.

Ulkoministerit kokoontuvat ulkoasiainneuvostossa, jossa puhetta johtaa korkea edustaja. EU:lla on maailmalla 139 delegaatiota edustamassa unionia.

Kauppapolitiikka ja kehitysyhteistyö

Ulkosuhteisiin kuuluu ulko- ja turvallisuuspolitiikan lisäksi kauppapolitiikka ja kehitysyhteistyö. EU on Yhdysvaltain ja Kiinan ohella maailman suurin kaupankävijä. Sen kauppasopimukset ovat hyödyttäneet jäsenmaita ja poistaneet kaupan esteitä. Esim. EU:n ja Etelä-Korean välinen vapaakauppasopimus kasvatti kaikkia Suomen keskeisiä vientisektoreita, mm. kone- ja laitevientiä. EU on myös maailman suurin kehitysavun antaja. EU ja jäsenmaat rahoittavat yli puolet maailman kehitysavusta. Kehitysapua annettiin yli 75 miljardia euroa vuonna 2017. EU on antanut yli 10 miljardia euroa Syyrian humanitäärisen ja kehitysapuun Syyrian konfliktin aikana.

Turvallisuus- ja puolustuspolitiikka

Yhteisessä turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa EU on osallistunut aktiivisesti siviilikriisin hallintaan muun muassa Libyassa, Afganistanissa, Kosovossa ja Sahelin alueella. Se lähettää asiantuntijoita kouluttamaan ja tukemaan yhteiskunnan rakentamista.

EU:lla on jatkuvasti valmiudessa kaksi 1500 sotilaan vahvuista taisteluosastoa. Tämä nopean toiminnan joukko voidaan lähettää lyhyellä varoitusajalla kriisitehtäviin esimerkiksi YK:n tukena. Taistelujoukkoja ei ole vielä käytetty kertaakaan kentällä.

EU:n yhteistä puolustuspolitiikkaa on arvosteltu tehottomaksi. Unioni pyrkii tiivistämään puolustusyhteistyötä.

Lissabonin sopimuksesta alkanut yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on kohdannut monia haasteita. Siirtolaisuus, maahanmuuton hallinta ja yhteinen turvapaikkapolitiikka ovat aiheuttaneet kiistoja erityisesti vuoden 2015 jälkeen, jolloin EU:hun saapui yli miljoona turvapaikan hakijaa.

Israa Saeed Hasan saapui perheineen turvapaikanhakijana Irakista Suomeen toukokuussa 2013. Perhe sännitteli vuoden ja kaksi kuukautta pienessä huoneessa Metsälän vastaanottokeskuksessa jakaen keittiö- kylpyhuonetilat muiden kanssa, kunnes sai turvapaikan.

Hasan oli Irakissa insinööri, mutta Suomessa ruoanlaitosta tuli työ. Hän perusti ravintolan ja työskentelee nyt kokkina. Hän on auttanut vapaaehtoisena lukuisia muita maahanmuuttajia.

“Voin nyt hyvin. Tiedän olevani vahva ja selviäväni mistä tahansa tilanteesta”, kahden pojan äiti kertoo. Hän aikoo seuraavaksi Startup Refugees -verkoston järjestämälle kurssille, jossa viiden tähden kokit opettavat ruoanlaittoa.

Maahanmuuton hallinta ja vastuun jako turvapaikan hakijoista ovat olleet suurimpia kiistan aiheita EU:n ulkopoliittisessa. Vuonna 2017 Suomesta haki turvapaikkaa yli 5000 henkilöä. Turvapaikkapäätöksistä 40% oli myönteisiä.

Kuva: Kirsi Tuura